

14. Leș I. *Principii și instituții de drept procesual civil*. Vol. I. București: Lumina Lex, 1998.

15. *Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire* – proiect de Bangalore 2001 sur un code de déontologie judiciaire sur le renforcement de l'intégrité de la justice et révisé lors de la table ronde des premiers présidents organisée au Palais de la Paix la Haye, les 25 et 26 novembre 2002. [URL]: www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf.

16. Muraru I., Tănăsescu E. S. *Drept constituțional și instituții politice*. Ediția 12, Vol. II. București: C.H. Beck, 2006.

17. Pătulea V. *Proces echitabil - Jurisprudența comentată a Curții Europene a Drepturilor Omului*. Institutul Român pentru Drepturile Omului. București, 2007.

18. Railean P. *Esența și importanța activității jurisdicționale în asigurarea legalității în statul de drept*. Teză de doctor în drept. Specialitatea: 552.01 – Drept constituțional. Chișinău, 2014.

19. Railean P. *Mecanismul jurisdicțional de asigurare a legalității în statul de drept*. Chișinău: S.n., 2015 (Tipografia Centrală).

20. *Raport privind independența sistemului judiciar – Partea I: Independența judecătorilor (CDL-AD(2010)004)*, Adoptat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 82-a sesiuni plenare (Veneția, 12–13 martie 2010). [URL]: http://crisidanilet.files.wordpress.com/2011/06/cvenraport_indep_jud.pdf.

21. Rivet M. *Les normes relatives à l'indépendance de la magistrature: une vision internationale pour le juge*. In: Colloque international sur l'indépendance de la magistrature au Maroc, à la lumière des normes internationales et des expériences régionales, Rabat, 2-4 Février 2006. [URL]: http://www.ouammou.ma/doc/colloque_justice_2006-03-27.pdf.

22. *Standardele de la Bangalore privind conduita judiciară*. Traducere și adaptare: C. Danileț – judecător. București: 2009.

23. Фетищев Д. В. *Судебная власть в механизме государства*. Москва, 2007.

24. Шабанов П. Н. *О некоторых признаках судебной власти*. В: Вестник Воронежского государственного университета, 2009, № 1.

25. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituționalității art.11 alin.(3) și (4) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 «Cu privire la statutul judecătorului», cu modificările și completările ulterioare, și art.19 alin.(4) din Legea nr.947-XIII din 19 iulie 1996 «Cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii» în redacția Legii nr.373-XV din 19 iulie 2001 «Cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative», nr.9 din 27.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.123-125/11 din 20.06.2003.*

DESPRE AUTOR /ABOUT AUTHOR

Petru RAILEAN,
doctor în drept, conferențiar
universitar,
Universitatea de Studii Europene din
Moldova

Doctor of Law, Associate Professor,
University of European Studies of
Moldova
e-mail: railean.petru48@mail.ru

CZU [342.96 : 321.61] : 167.1

TRĂSĂTURI SPECIFICE ALE MONARHIEI CONTEMPORANE

Serghey BOSTAN,

doctor habilitat în drept, profesor universitar,
profesor al catedrei de drept constituțional, administrativ și muncii al
Institutului de Management și Drept al Universității Naționale
„Politehnica din Zaporizhia”

În articolul prezentat, care se bazează pe o analiză a caracteristicilor formei monarhice de guvernare contemporană, se propun noi abordări pentru identificarea conținutului politic și juridic al acestei forme de guvernare, determinarea ei la tipuri și subtipuri.

Cuvinte-cheie: *monarhie, monarhie absolută, monarhie dualistă, monarhie parlamentară, poliarchie, poliarchie parlamentară.*

THE SPECIFIC FEATURES OF THE CONTEMPORARY MONARCHY

Sergey BOSTAN,

Doctor of Laws, Professor, Professor of the Department of Constitutional, Administrative and Labor Law of the Institute of Management and Law of the National University of „Zaporizhia Polytechnica”

In the presented article, which is based on an analysis of the characteristics of the monarchical form of contemporary governance, new approaches are proposed for identifying the political and legal content of this form of governance, determining it by types and subtypes.

Keywords: *monarchy, absolute monarchy, dualistic monarchy, parliamentary monarchy, polyarchy, parliamentary polyarchy.*

Introducere. În problema generală de organizare a puterii de stat, un loc special este ocupat de forma monarhică de guvernare. Atenția oamenilor de știință asupra studiului monarhiei, a naturii și conținutului său nu și-a pierdut relevanța, în ciuda faptului că numărul de state cu o formă de guvernare monarhică în lumea contemporană este semnificativ inferior celui republican. Studiarea ulterioară a acesteia va contribui la o mai bună înțelegere a evoluției puterii de stat de la monarhism la republicanism, despre anumite elemente ale monarhismului care persistă în societate de mult timp și influențează procesul de formare a structurilor și tradițiilor republicane ale puterii moderne.

Scopul articolului. Istoriografia acestei probleme este reprezentată de moștenirea științifică a generațiilor anterioare și de lucrările cercetătorilor moderni, care acoperă, în primul rând, aspectele istorice ale formei monarhice de guvernare. Monarhia modernă a de-

venit un subiect de interes științific abia recent, ceea ce s-a reflectat în unele publicații [1, 2, 3]. Întrucât analiza lor indică faptul că autorii lor nu depășesc cunoștințele tradiționale ale monarhiei în generalizările lor, ne-am propus de a identifica, pe baza unor abordări noi ale cunoașterii formelor de stat, caracteristicile specifice ale formei monarhice de guvernare la etapa actuală.

Rezultate și discuții obținute. Mai întâi, am vrea să subliniem că contururile noilor rezultate științifice obținute în acest articol au fost expuse în publicațiile noastre anterioare cu privire la forma de guvernare, printre care, în mod special, acestei probleme i-a fost dedicat articolul „Probleme politice și juridice de identificare a monarhiei moderne”[4]. Dar de la publicarea acesteia au trecut aproape zece ani și existența unor probleme ale monarhiei contemporane, chiar și în țări dezvoltate, precum Marea Britanie (Regatul Unit), mărturisesc încă o dată despre necesitatea continuării cercetă-

rilor științifice asupra acestei forme de guvernare.

Știința modernă a statului (teoria statului și a dreptului, dreptul constituțional al țărilor străine, politologia) determină faptul că în prezent există peste 40 de monarhii. Conform unor surse, la începutul secolului al XXI-lea au fost 45: în Europa – 12 (Andorra, Belgia, Vatican, Regatul Unit, Danemarca, Spania, Liechtenstein, Luxemburg, Monaco, Olanda, Norvegia, Suedia), în America – 10 (Canada, Antigua și Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Grenada, Saint Vincent și Grenadine, Saint Kitts și Nevis, Sfânta Lucia, Jamaica), în Australia și Oceania – șase (Australia, Noua Zeelandă, Papua Noua Guinee, Insulele Solomon, Tonga, Tuvalu); în Asia – 13 (Bahrain, Brunei, Iordania, Malaezia, Nepal, Cambodgia, Kuweit, Qatar, Emiratele Arabe Unite, Oman, Arabia Saudită, Thailanda, Japonia); în Africa – trei (Lesoto, Maroc, Swaziland) [5, p. 205]. Astăzi, având în vedere statutul destul de dubios ca stat al Vaticanului (în opinia noastră, el nu este un stat, doar cel mai înalt centru administrativ al Bisericii Catolice, care are numai unele atribute externe ale statului) și faptul că, din mai 2008, Nepalul a fost proclamat republică [6], astfel de state în lume sunt doar 43.

Având în vedere compoziția destul de diversă a acestor state, se ridică în mod firesc întrebarea cu privire la ce criterii ele se identifică ca monarhice?

Pe baza definiției acceptate, în mod tradițional, care este rezumată, de exemplu, în „Enciclopedia juridică” ucraineană, monarhia se caracterizează ca o „formă de guvernare (sau stat în care prevalează o astfel de formă), în care puterea supremă este concentrată (*total sau parțial*) în mâinile unui singur șef de stat și care este de obicei moștenită” (cursivul nostru – S.B)[7, p. 758]. Subliniem că această definiție nu are o claritate juridică, și de aceea trezește câteva întrebări suplimentare. În special, cum ar trebui să înțelegem noi că puterea supremă este concentrată în mâinile șefului statului „*parțial*”? Este acel șef al statului, în mâinile căruia puterea supremă este *parțial* concentrată, un monarh? În opinia noastră, nu, pentru

că președintele din republică este de asemenea singurul șef al statului, care deține parțial puterea supremă. Prin urmare, singurul semn care poate uni marea majoritate a statelor de mai sus într-un grup de așa-numite state monarhice este moștenirea puterii șefului statului. Adică, conform acestei idei – monarhia este un stat în care puterea șefului statului este moștenită.

Evident, această abordare a definirii conținutului uneia dintre principalele forme de guvernare de stat este simplificată și nu reflectă în mod obiectiv actualul stat și realitatea juridică. Soluția acestei probleme trebuie abordată în mod cuprinzător, ținând cont de toate semnele care caracterizează un stat ca monarhic.

În opinia noastră, monarhia ar trebui să fie considerată, în primul rând, ca un stat în care există o singură putere. Aceasta înseamnă că puterea de stat se caracterizează prin unitatea funcțională a organelor sale, a cărei conducere este concentrată în mâinile șefului statului – monarhului. Deoarece între subiecții comunicării publice unul ($\mu\upsilon\nu\omicron\varsigma$) el este sursa puterii de stat, de atunci integritatea acestei puteri este concentrată în mâinile sale.

„Principiul monarhic”, a scris M. Korkunov, impune „să nu se întâmple nimic în stat împotriva sau chiar dincolo de voința monarhului” [8, p. 258]. Puterea monarhului este supremă, suverană, nu cunoaște restricții și se extinde la toate domeniile de activitate ale statului. Adică, guvernarea într-un astfel de stat este rezultatul acțiunilor unice ale unei singure autorități supreme – șefului statului, pentru că și în distribuirea puterilor între alte organe de stat, decizia finală asupra oricărei chestiuni rămâne la el.

Natura monarhică a sistemului de guvernare este aceea că subiecții comunicării de stat (populație) sunt eliminați din procesul de formare a corpurilor puterii supreme și, prin urmare, din procesul de legitimare a puterii politice în stat. Instituțiile de putere sunt formate dintr-un singur conducător și poartă responsabilitatea în fața lui. Domnitorul însuși nu poartă responsabilitatea politică și juridică specifică pentru rezultatele guvernării sale, iar pentru greșelile și abuzurile

din conducerea statului responsabili sunt funcționarii ai statului.

Având în vedere cele de mai sus, considerăm că **monarhia** este o *formă de guvernare de stat, ca un sistem politic și juridic al puterii supreme, în care integritatea sa este concentrată în mâinile șefului statului, care în virtutea statutului său special (primatul și eternitatea competenței de putere, iresponsabilitate) el singur exercită guvernarea în stat.*

Dacă analizăm conținutul formei de guvernare a celor 43 de state prin obiectivul definiției de mai sus, atunci „adevărate” monarhii din această listă rămân mai puține. Astăzi, ele sunt păstrate în cea mai mare parte în Orientul Arab și acest lucru este firesc, deoarece în termeni socio-politici multe dintre aceste state se află în diferite etape ale dezvoltării unei societăți tradiționale (caste-feudale), care determină obiectiv o formă de guvernare monarhică. În centrul diferitelor tipuri de monarhii se află, în primul rând, Peninsula Arabică, ale cărei popoare abia în a doua jumătate a secolului al XX-lea a început să se formeze ca națiuni și, prin urmare, a perceput consolidarea legislativă a puterii dinastiilor conducătoare ca un fenomen complet natural, justificat istoric. Datorită conștiinței patriarhale și tribale, aceștia au presupus că promovarea unei anumite familii de către lideri a fost realizată cu acordul triburilor sale, iar percepțiile tradiționaliste au dictat loialitatea lor față de un astfel de lider. Stabilitatea monarhiilor din aceste țări este suficient de corespondentă cu conștiința socio-politică, matricea culturală și istorică a populației, care corespunde unui anumit nivel socio-politic al dezvoltării lor [9, p. 152].

Spre deosebire de clasicele monarhii feudale, menținerea loialității față de suprastructura monarhică din Orientul contemporan este determinată de o politică prudentă urmată de familiile conducătoare, în special în sfera socială. Investind petrodolarii în economia națională, introducând tehnologii moderne și sporind eficiența acestora, contribuie în mod obiectiv la îmbunătățirea poziției financiare a majorității societății, susținând că forma monarhică de guvernare protejează interesele întregului popor, nu doar a

familiei conducătoare și a mediului său.

Acest factor va contribui la o „prelungire” semnificativă a formei de guvernare monarhice din regiune, dar, în conformitate cu legile generale ale dezvoltării sociale, monarhia este o formă de guvernare a trecutului și, mai devreme sau mai târziu, trebuie să ajungă la sfârșitul său natural.

Monarhia contemporană se distinge și de monarhia feudală prin faptul că anume conținutul ei este de obicei determinat de acte normative: constituțiile sau legile constituționale echivalente, denumite în mod obișnuit *Nizam* în Orient. Cu toate acestea, ele acționează ca o acoperire, „cochilia” modernă, pentru că provin de la monarh, care este sursa întregii puteri din stat. Până la urmă, nu există organe alese într-un stat cu această formă de guvernare, dar acest lucru nu exclude existența diferitelor instituții consultative, care însă nu limitează în niciun fel singura autoritate a monarhului. Până în prezent, statele care au această formă de guvernare sunt: Bahrain, Brunei Darussalam, Qatar, Emiratele Arabe Unite, Oman, Arabia Saudită în Asia și Swaziland în Africa. De obicei, acestea sunt denumite monarhii absolute, dar, în opinia noastră, o astfel de specificație este de prisos, deoarece monarhia absolută fără restricții este în esență o monarhie.

Astfel, dintre cele 43 de țări ale lumii care sunt definite în mod tradițional ca monarhice, plenipotențiar se manifestă doar șapte state. Pe lângă aceste 43 de țări, se evidențiază încă cinci state (Bhutan, Iordania, Kuweit, Maroc, Tonga), ale căror formă de guvernare sunt definite ca monarhie dualistă. Monarhia dualistă se caracterizează prin dualitatea puterii monarhului și a organului reprezentativ ales al parlamentului. Sub această formă de guvernare, monarhul este legal și, de fapt, independent de parlament în sfera puterii executive. El numește un guvern care este responsabil numai față de el. Parlamentul, care este înzestrat cu puteri legislative, nu are nicio influență asupra formării guvernului, nici asupra componenței sau activităților acestuia. De obicei, nu există responsabilitatea parlamenta-

ră a guvernului. Dacă există decizia parlamentului de a demisiona, ea este sancționată de monarh. Puterile legislative ale parlamentului sunt substanțial limitate de monarh. El dispune de dreptul de veto, dreptul de a dizolva parlamentul, dreptul de a emite decrete de urgență care au forța legii. Întrucât un astfel de sistem dualist de guvernare este dominat de puterea executivă, condusă de un monarh, deci, în general, forma de guvernare a unui astfel de stat nu își pierde conținutul monarhic. Cu alte cuvinte, o monarhie dualistă este un stat în sistemul puterii de stat, unde există o anumită putere legislativă limitată a monarhului din partea organului reprezentativ.

Situația este diferită în acele țări ale căror forme de guvernare au fost denumite în mod tradițional monarhii parlamentare. Acestea includ, în special, Regatul Unit, Belgia, Danemarca, Spania, Olanda, Luxemburg, Liechtenstein, Monaco, Norvegia, Suedia, Japonia și alte țări, inclusiv fostele domnii ale Regatului Unit (Australia, Canada, Noua Zeelandă etc.) membri ai „Commonwealth-ului britanic”.

Definiția acestor state ca monarhii parlamentare este destul de controversată, pentru că denumirea acestei forme de guvernare, în opinia noastră, nu corespunde conținutului acesteia. Din punct de vedere al logicii formale, termenul „monarhie parlamentară” trebuie să corespundă sensului de „conducere (guvernare) parlamentară”. Istoria cunoaște astfel de exemple, dar nu poate fi argumentată lista statelor moderne, deoarece în sistemele lor de organe superioare ale puterii legislative și legitimare, puterea parlamentară nu are un monopol al întregii puteri de stat. Adică, nici în acest sens, nici în ceea ce se numește în mod obișnuit „stat condus de un monarh”, aceste state nu pot fi definite ca monarhii.

Acest lucru se datorează, în primul rând, faptului că ele aparțin categoriilor de țări dezvoltate (în primul rând din punct de vedere politic-juridic) sistemul de putere de stat al cărora este construit pe baza principiului constituțional de separarea puterilor în stat. Acest principiu este o antiteză a conceptului „mono puterii”, care nu

pot să existe concomitent. Cu alte cuvinte, o monarhie bazată pe separarea puterilor este nonsens.

În al doilea rând, acest lucru se datorează faptului că în fruntea acestor state nu mai este de fapt, și juridic un monarh, dar numai un conducător al statului, care și-a pierdut fostul său statut juridic de conducător unic autocrat și a devenit unul dintre cele mai slabe organe de stat suprem din sistemul de putere al acestor țări.

Din elementele monarhice s-a păstrat fosta ordine de înlocuire a funcției de șef al statului prin imitația sa (sistemul moștenirii tronului [10, p. 53]), care într-o oarecare măsură reflectă specificul acestui grup de state cu forma parlamentară de guvernare.

Ordinea moștenirii tronului ca element caracteristic „atributelor monarhice” este, fără îndoială, o instituție a epocii anterioare, „arhaicul” vieții politice contemporane de stat. În acest lanț logic de idei, apare întrebarea: „de ce unii oameni pot fi monarhi, iar alții nu...?”, „cu ce drept ei pot deveni monarhi...?”, care apărea încă la rașionaliștii din Evul Mediu, nu există răspunsuri clare în condițiile contemporane. Și acest lucru este de înțeles, deoarece principiul ereditar al înlocuirii șefului statului încalcă principiul principal al societății civile – egalitatea cetățenilor. Dar principiul ereditar al înlocuirii șefului statului este încă păstrat și se pare că va continua să fie utilizat în practica politică și juridică pentru o serie de țări din lume. „Supraviețuirea” acesteia în țările dezvoltate este explicată din mai multe motive.

În primul rând, monarhia este un atribut adus tradiției istorice vechi de secole din anumite țări. În al doilea rând, procedura ereditară pentru înlocuirea șefului statului, în absența unui nivel suficient de cultură politică generală a așa-numitelor state „republicane”, este practic o bună alternativă la procedura de „alegere” a șefului statului. Spre deosebire de acesta din urmă, ordinea ereditară a îmbrățișării asigură legitimitatea fiecărui nou șef de stat, acționează ca un mod foarte stabil, comod și economic de tranziție a puterii, „funcționează” în pace, coeziunea societății în situații critice.

În al treilea rând, ordinea ereditară de înlocuire a șefului statului este „în siguranță”, deoarece în marea majoritate a acestor țări este guvernată de norme constituționale scrise.

Legislația constituțională detaliază și (pentru a preveni excesele de dobândire efectivă a puterii) statutul juridic al șefului statului ereditar. Amploarea acestui detaliu, care de obicei depinde de momentul adoptării Constituției, indică o tendință vizibilă de a limita trăsăturile „monarhice” ale puterii statului modern. Un exemplu frapant este statutul constituțional al regelui Suediei și al împăratului Japoniei. Competențele regelui suedez în sfera puterii sunt în esență anulate. Regele este înlăturat complet de la participarea la formarea guvernului. Capitolul cinci (§1) din „Forma de guvern” nu face decât să precizeze că „șeful statului trebuie să fie informat de către prim-ministrul afacerilor publice” [11]. El nu are nici măcar un drept de veto asupra legilor de Riksdag (Parlament). Trebuie adăugat că promulgarea legilor nu este realizată de monarh, dar de șeful guvernului: legile intră în vigoare după ce au fost semnate de primul ministru [12]. Actuala Constituție a Japoniei (1947), la prima vedere, îl împuternicește pe împărat cu o listă destul de largă de puteri reprezentative, executive și legislative (art.7) [13], dar aceste puteri nu pot fi exercitate decât sub „supraveghere guvernamentală”, care, prin contradicția deciziilor adecvate, își asumă o mare parte din puterile președintelui și poartă responsabilitatea pentru aceasta. Având în vedere cele de mai sus, este destul de indicat prescripția articolului al patrulea, potrivit căruia împăratul nu poate „exercita puterea asupra guvernului”.

Acesta din urmă indică clar că o parte considerabilă a puterilor fostului monarh nu numai de-facto, dar și de-jure aparține parlamentului, ori guvernului. Potrivit șefului statului ereditar modern, „monarhului” i-au lăsat acele puteri care nu influențează semnificativ asupra puterii statului, ci creează doar un anturaj monarhic. Printre acestea se numără prezența drepturilor personale, privilegiilor, inclusiv drepturile asupra anumitor atribute simbolice ale puterii (coroa-

nă, manta, sceptru etc.) și titlu. Personalitatea „monarhului” din constituție este recunoscută, în general, ca fiind inviolabilă. Aceasta înseamnă că nu poate fi acuzat de încălcarea normelor de drept și nu este responsabil, iar înfrângerea asupra persoanei sale este considerată o infracțiune gravă.

Unul dintre drepturile personale ale „monarhului” contemporan este dreptul la întreținerea statului în detrimentul așa-numitelor scrisori civile – un articol special din bugetul de stat, care definește mijloacele de întreținere a acestuia, precum și familia și instanța sa imediată. Semnificația unei astfel de dispoziții, reflectată în două articole din Constituția Japoniei, trebuie recunoscută ca fiind semnificativă. De exemplu, în art. 88 se scrie: „Toate proprietățile familiei imperiale sunt proprietatea statului. Toate cheltuielile familiei imperiale trebuie aprobate de Parlament ca parte a bugetului”. Articolul 8 precizează: „Nicio proprietate nu poate fi transferată sau primită de către Familia Imperială și niciun cadou nu poate fi acceptat de acesta decât în conformitate cu o rezoluție a Parlamentului”. Adică avem de-a face cu restricția puterii „monarhului” nu numai în sferele politice și juridice, dar și economice.

Deși alți șefi de stat, în special, la continentul european, în situații financiare nu sunt financiari atât de „dezabonați”, norma juridică privind acordarea cuiva unui „salariu” în anumite limite neagă esența monarhică a acestui post. Faptul că adevăratul monarh nu solicită nimănui permisiunea de a folosi finanțele de la „visteria de stat” este un alt argument suplimentar pentru poziția noastră că șefii așa-numitelor „monarhii parlamentare” nu sunt monarhi din punct de vedere politic și economic, ci doar persoane „angajați” (într-adevăr pe termen lung) pentru serviciul public.

Astfel, rezumând argumentul de mai sus, am ajuns la concluzia că prin statutul lor juridic și politic, statutul financiar și economic al șefilor acestor state nu sunt monarhi în sensul deplin al cuvântului, ci doar șefi de stat ereditari. După cum am menționat, la mulți oameni de știință ereditatea este criteriul de bază pentru definirea „monarhi-

ei” sau „non-monarhiei”. Desigur, noi nu suntem de acord cu aceasta, pentru că explicarea naturii „divine” a originii puterii monarhice în condiții moderne este nesatisfăcătoare nu doar din faptul că izvorul unei astfel de surse este de necunoscut, dar și din nelegitimitatea ei. Considerăm această autoritate ilegitimă, deoarece, inițial, în faza apariției statului, anumite persoane au uzurpat fosta putere a poporului (comunală-generică) și, ascunzându-se drept presupuse „ordine divine”, au început să o moștenească de la urmașii lor. Și indiferent în care haine „legale” a fost aplicată această procedură de transfer al puterii (ordinea moștenirii) în timp de secole și chiar milenii, trebuie amintit că practic ea a fost obținută prin forță.

Acest lucru este evident mai ales în epoca contemporană, când recunoașterea legală și implementarea cea mai practică a doctrinei suveranității populare obligă chiar și așa-numitele state „monarhice” să caute o altă explicație pentru sursa de putere a șefului lor de stat. O ilustrație pentru aceasta este Belgia, noua versiune a Constituției care (17 februarie 1994) consacră prevederile conform cărora „toată puterea provine din popor” și se realizează „în conformitate cu Constituția” (art. 33). Cu toate acestea, articolul 105 din această Constituție declară că „regele nu are altă putere decât cea care este conferită de Constituție și de legi speciale adoptate în temeiul Constituției” [14]. O dovadă și mai vie a acestui fapt este prevederea din Constituția Norvegiei că „atunci când o dinastie regală încetează să mai existe și moștenitorul tronului nu este numit, o nouă regină sau un rege este ales prin Storting” (§48), adică Parlament [15].

Deoarece este evident că un astfel de stat nu poate fi definit ca o monarhie, se pune problema – „ce formă de guvernare poate fi atribuită?”. Poziția noastră, confirmată de unele studii [16], este aceea că folosirea procedurii formale de a constitui astăzi instituției șefului de stat ca criteriu pentru determinarea principalelor tipuri de forme de guvernare de stat (prin succesiune – monarhie, alegeri – republica) nu este o reflectare obiectivă a realității contemporane de stat de drept.

Având în vedere că forma de guvernare de stat reprezintă un anumit sistem juridic de stat, ca criteriul principal pentru împărțirea formelor de guvernare în tipuri, ar trebui să fie luat nu procedura formală de înlocuire a unei anumite persoane cu funcția de șef al statului (unul dintre elementele acestui sistem), dar principiul separării puterilor în stat, care reflectă latura de calitate a întregului sistem. În acest context, un stat care neagă principiul separației puterilor este o monarhie, iar un stat, sistemul puterii supreme, care este construit pe principiul separării puterii și al sistemului de verificări și echilibre – este o poliarchie.

Poliarhia are următoarele subtipuri: „poliarhie prezidențială”, „poliarhie mixtă” și „poliarhie parlamentară”. Propunem să elucidăm următoarele subspecii ale poliarchiei parlamentare: *poliarhia parlamentară cu șeful statului ereditar și poliarchia parlamentară cu șef al statului ales*, care ar trebui să înlocuiască fosta schemă „monarhie parlamentară” – „republica parlamentară”.

Concluzii. Astfel, comasarea „monarhiei parlamentare” și „republicii parlamentare” sub formă guvernamentală a poliarchiei este destul de justificată, deoarece, cu excepția ordinii de constituire a instituției șefului de stat, aceste tipuri de forme parlamentare de guvernare din punct de vedere al conținutului politic și juridic nu diferă semnificativ. Prin urmare, identificăm Regatul Unit, Belgia, Spania, Norvegia, Suedia și alte state denumite în mod tradițional „monarhiile parlamentare” ca „poliarhii parlamentare cu un șef de stat ereditar”.

Desigur, afirmația unei astfel de poziții nu pretinde a fi adevărată în ultima instanță. Ea este doar un anumit material de sursă, un impuls pentru intensificarea cercetării științifice în acest domeniu și credem că nevoia unei astfel de lucrări este evidentă.

Bibliografie

1. Сигачева Е. Л. Монархия как форма правления в современном мире. *Гуманитарная планета*. 2009. №4. С.3–19.

2. Процюк І. В. Сучасні монархії. *Держава і регіони. Серія «Право»*. 2018. №3 (61). С. 33–38.

3. Хаустова М. Г., Терещук Д. С. Монархія як особлива форма державного правління. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С.45–50. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2019/10.pdf

4. Бостан С. К. Політико-правові проблеми ідентифікації сучасної монархії. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Збірник наукових праць. Серія «Право»*. 2010. № 934. Вип. 8. С.194–199.

5. Георгіца А. З. Конституційне право зарубіжних країн : підручник. Тернопіль : Астон, 2003. 483 с.

6. Севедж М. Непал становится республикой. Много ли королей осталось в мире? URL: <http://www.rambler.ru/news/world/socialproblems/562641857.html>

7. Дубина О. К. Монархія. *Юридична енциклопедія*: В 6 т. / Редкол.: Ю.С.Шемшученко та ін. К. : “Укр. енцикл” ім. М.П.Бажана, 2001. Т.3: К – Н. С. 758.

8. Коркунов Н. М. Лекции по общей теории права. С-Пб.: Юрид. центр Пресс, 2003. 428 с.

9. Александров И. А. Монархии персидского залива: этап модернизации. М. : Дело и сервис, 2000. 544 с

10. Шаповал В. Форма держави в конституційному праві. *Вісник Конституційного суду України*. 2003. № 2. С. 47–58.

11. Конституция Швеции. *Конституции государств Европы*: В 3 т. М. : НОРМА, 2001. Т.3. С. 583–702.

12. Петерссон О. Шведская система правления и политика [Пер. с англ.] Олоф Петерссон. М. : Изд. фирма “Ad Marginem”, 1998. 207 с.

13. The Constitution of Japan of May 3, 1947 (based on the English Edition by Government Printing Bureau). URL: <https://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c01.html>

14. La Constitution Belge du 17 février 1994 par les révisions constitutionnelles 1994-2017. URL: https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/GrondwetFR.pdf

15. The Constitution of the Kingdom of Norway : consolidated text as of May 8, 2018. URL: <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/1814-05-17>

16. Bostan S. Forma de guvernare de stat: noile abordări. *Legea și viața*. 2019. № 12. P. 8–12.

INFORMAȚII DESPRE AUTOR

BOSTAN Serghey
doctor habilitat în drept, profesor universitar,
profesor al catedrei de drept constituțional, administrativ și al muncii al Institutului de Management și Drept al Universității Naționale „Politehnica din Zaporizhia”

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BOSTAN Sergey
Doctor of Laws, Professor,
Professor of the Department of Constitutional, Administrative and Labor Law of the Institute of Management and Law of the National University of „Zaporizhia Polytechnica”
s_bostan@ukr.net